

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

TARIX FAKUL'TETI

“MILLIY G'OYA VA MA'NAVIYAT ASOSLARI” KAFEDRASI

**“Milliy g'oya , ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi“ yo'nalishi 404-guruh
talabasi Mamayusupov Farxod**

REFERAT

**MAVZU: O'zbekiston mustaqilligining iqtisodiy asoslarini mustahkamlash
borasidagi dolzarb vazifalar.**

Ilmiy rahbar: _____ U.Nigmanova

Kafedra mudiri _____ M.Sobirova

Toshkent-2014

REJA

KIRISH

I.BOB. O'zbekiston mustaqilligining iqtisodiy asoslarini mustahkamlash borasidagi dolzarb vazifalar.

1.1. Zamonaviy iqtisodiy islohotlar strategiyasi va uning xuquqiy asoslarini mustahkamlash vazifalari

1.2. Iqtisodiyotning xususiy sektorini jadal rivojlantirishning ahamiyati va bu soxadagi vazifalar.

II.BOB. Iqtisodiy islohotlar bosqichining strategik natijalari

2.1. Bozor iqtisodiyotiga o'tishning asosiy tamoyillari va ularning o'zaro aloqadorligi

2.2. Byudjet siyosati va uning o'ziga xos xususiyatlari

XULOSA

ADABIYOTLAR RO'YXATI

KIRISH

Mavzuning dolzarbligi. O'zbekiston o'zining bebaho paxtasi, pillasi, g'allasi, chorvachilik mahsulotlari, qorako'li, shirin-shakar mevasiyu, sabzavotlari, yuksak did va mahorat bilan tayyorlangan hunarmandchilik, zargarlik buyumlari, naqqoshlik asarlari bilan dunyoga allaqachon ma'lum va mashhurdir.

O'zbekistonning tabiiy boyliklaridan biri, doimo mamlakat faxri bo'lib kelgan asosiy boyligi uning paxtasidir. O'zbekiston paxta yetishtirish bo'yicha dunyoda uchinchi o'rinni egallaydi. Uning sifatli tolasini harid qilishga Yevropa, Osiyo mamlakatlari va boshqa davlatlar doimiy xaridor hisoblanadi. "Oltin zaxiralari bo'yicha Respublika dunyoda 4-o'rinda, uni qazib olish bo'yicha 7-o'rinda, mis zaxiralari bo'yicha 10-11-o'rinda, uran zaxirasi bo'yicha 7-8-o'rinda turadi"².

Shu o'rinda ulkan boyliklar egasi va O'zbekistonni doim gullab-yashnashiga xizmat qilib kelayotgan uning bugungi kunda ko'pming sonli aholisi haqida gapirib o'tish joiz. Azaldan shu tuproqda istiqomat qilib kelayotgan xalq - o'zbeklar butun aholining 72 foizini tashkil etadi. Turli millat va elatlardan iborat mamlakat aholisi har yili o'rtacha 450-550 ming kishiga ko'paymoqda. Aholi sonining o'sib borishi bu yerda ishchi kuchining o'sishiga va mamlakat makroiqtisodiyotining taraqqiy etishiga zarur tabiiy imkoniyatdir.

Boy imkoniyatlarga ega, sersuv, serunum hosildor yerlar, mehnatkash xalq, gullab-yashnagan voha har doim ayrim xorijlik chet dushmanlar nafsini qitiqlab kelgan. Tariximizni varaqlab ko'rsak, ona tuprog'imiz mudom qaysidir kelgindi bosqinchilar oyog'i ostida toptalganligi, bebaho boyliklarimiz talon-taroj bo'lganligining guvohi bo'lamiz.

Mustaqillik O'zbekiston xalqi hayotida yangi tarixiy davrni boshlab berdi. Prezident I.A.Karimov tomonidan ilmiy-nazariy jihatdan asoslanib berilgan O'zbekistonning istiqlol va taraqqiyot yo'li besh tamoyilga ega. Ana shu tamoyillarning birinchisi iqtisodning siyosatdan ustunligi va uning mafkuraviy holatlardan xoliligidir. O'zbekiston iqtisodiyoti uzoq yillar davomida zo'ravonlikka asoslangan, markazdan boshqarilib turiladigan (derektiv) iqtisoddan iborat ediki, oqibatda respublika tabiiy ehtiyoj-imkoniyatlari hisobga olinmay rejalashtirildi. Bu esa mamlakat iqtisodida turli buzilishlar, o'pirilishlar va yo'qotishlarga olib keldi. Mana shu xunuk oqibatlarni tuzatish, inqirozga yuz tutgan mamlakat iqtisodini qayta oyoqqa turg'izish, xalqni hech qanday larzalarsiz,

² Karimov I.A. Xavfsizlik va barqaror taraqqiyot yo'lida. – T.: O'zbekiston, 1998. – 193-bet.

burnini qonatmay inqiroz davridan eson-omonlik bilan olib chiqish mustaqillikning ilk kunlaridagi eng dolzarb masala bo'ldi.

Mustaqillikning dastlabki yillari xalqqa oson bo'lmadi. Iqtisodiy yetishmovchilik, xalq iste'mol tovarlarining taqchilligi, ishsizlik ketma-ket boshqa muammolarni keltirib chiqarardi. Mana shunday murakkab bir sharoitda davlat rahbarlaridan o'ta mohirlik va tadbirkorlik bilan, uzoqni ko'zlab, xalqning barcha qatlamlarini birday ijtimoiy himoya qilgan holda iqtisodiy siyosat yuritishni taqozo etadi.

Mavzuning maqsadi. O'zbekistonda iqtisodiy taraqqiyot sohasida qator yutuqlar bilan birga o'z yechimini kutayotgan va kechiktirib bo'lmay hal qilishi zarur bo'lgan iqtisodiy muammolar ham mavjud.

Yurtboshimiz I.A.Karimov ta'kidlaganlaridek, xalq xo'jaligini taraqqiy ettirishda bir qator muammolar bor. Qishloqda sanoatni vujudga keltirish, ya'ni, qishloqni lokalizatsiyalash, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlashning kichik korxonalarga asoslangan tarmog'ini shakllantirish haliyam talab darajasida emas. Qishloq aholisiga turli maishiy xizmat ko'rsatish sohasini kuchaytirish va samaradorligini oshirish zarur.

SHu boisdan ham ana shu muammolarning oldini olish maqsadida "keng ko'lamli ishlab chiqarishni mahalliyashtirish dasturi doirasida o'tgan yili (2009) 840 dan ortiq loyiha amalga oshirildi va bu mahalliyashtirilgan mahsulot ishlab chiqarish hajmini 2008 yilga nisbatan 2,3 barobar oshirishni ta'minladi...

Mamlakat iqtisodiy taraqqiyotidagi muammolarni hal etishda aholi faoliyati bilan bir qatorda xalqqa yo'l boshchilik qiladigan, joylarda tashkiliy, boshqaruv ishiga rahbarlik qiluvchi shaxslarning o'rni kattadir. Yurtimizda o'z vazifasini sidqidildan ado etayotgan, xalqim deb, yurtim deb xizmat qilayotgan rahbarlar bilan birga, afsuski, faqat o'z manfaatini ko'zlab ish yuritayotgan, xalqning ijtimoiy ahvoli bilan qiziqmaydigan, rahbarlik faoliyatida qat'iylik va azmu shijoat yetishmaydigan rahbarlar ham yo'q emas. Masalan, fermer xo'jaliklarining tashkil etilishida ba'zi joylarda tender shartlarining qo'pol ravishda buzilishi, sersuv, unumdor, dehqonchilikka yaroqli yerlarning asosiy qismini o'z qarindoshlariga berish hollari uchrab turibdi. Prezident va keng jamoatchilik, parlament nazorati tufayli bunday rahbarlar faoliyatiga o'z vaqtida chek qo'yilmoqda.

Hammamizga ma'lumki, bizda davlat bosh islohotchi, degan tamoyil bor. Davlatning bosh islohotchilik rolini u ishonib qo'yilgan biron - bir lavozim egasi-rahbar amalga oshiradi, ya'ni, barcha islohotlar boshida-davlatning xodimi turadi. SHunday ekan, rahbar jamiyatda bo'layotgan iqtisodiy o'zgarishlarga,

amalga oshirilayotgan islohotlar samarasiga javobgar shaxs hisoblanadi. Hozirgi davr rahbardan o'z manfaatini emas, ko'proq xalq, davlat manfaatini o'ylab ish ko'rish talab etiladi.

Mavzuning vazifasi. Milliy kadrlar tayyorlash va ularni ish bilan ta'minlash davlatimiz oldidagi ijtimoiy-iqtisodiy masalalardan biri. 2010 yil 28 iyulda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim muassasalarining bitiruvchilarini tadbirkorlik faoliyatiga jalb etish borasidagi qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni ham aynan mana shu masalaga bag'ishlangan¹. Farmonda «Barkamol avlod yili» Davlat dasturiga muvofiq hamda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishni yanada rag'batlantirish, yoshlarni, kasb-hunar kollejlari, akademik litsey va oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilarini tadbirkorlik faoliyatiga keng jalb etish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish masalasiga alohida e'tibor berilgan. Mamlakatda milliy kadrlarga berilayotgan diqqat-e'tiborning mohiyati shundaki, ushbu dastur orqali xalq xo'jaligining barcha tarmoqlarini mahalliy kadrlar bilan ta'minlash, mamlakat aholisini ish o'rinlari bilan band etish va yoshlarning kelgusida jamiyatda o'z o'rnini topishlari uchun zarur shart-sharoit yaratishdan iborat.

O'zbekiston kundan-kunga chiroy ochild, go'zallashib bormoqda. Bugun uning tabiiy boyliklari mehnatkash xalqimiz tomonidan ishlab chiqarishga safarbar etilmoqda. Bu boyliklar egasi bugun mana shu xalq, mana shu yoshlar.

O'zbekiston - mustaqil mamlakat. U endi biladi, qaramlik, mutelik nima ekanligini. Yana qayta kishan taqishni istamaydi. O'z haqini birovga bermoqchi ham emas, tenglar ichida teng hamkorlik yo'lini tutgan mamlakat.

O'zbekiston dunyo davlatlari bilan ana shu tamoyillar asosida hamkorlik aloqalarini o'rnatgan. U qisqa vaqt ichida o'nlab xalqaro tashkilotlar a'zosi bo'lishga erishdi. Jahon banki, Xalqaro valyuta fondi, Xalqaro elektr-alloqa uyushmasi, Osiyo va Tinch okeani iqtisodiy va taraqqiyot banki, Bojxona hamdo'stligi kengashi va boshqa shu kabi xalqaro iqtisodiy hamda moliyaviy tashkilotlar mamlakat iqtisodiyoti taraqqiy etishida muhim rol o'ynamoqda.

O'zbekistonning xalqaro tashkilotlar faoliyatida ishtirok etishi uning jahon mamlakatlari bilan iqtisodiy sohada hamkorlikni davom ettirishga asos bo'lib xizmat qilmoqda. Jahon mamlakatlari bilan iqtisodiy aloqada bo'lish respublikamizda mustamlakachilik davridan qolgan ijtimoiy-iqtisodiy va boshqa muammolarni hal qilish imkonini beradi.

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2010 yil 28 iyuldagi "Ta'lim muassasalarining bitiruvchilarini tadbirkorlik faoliyatiga jalb etish borasidagi qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni // Xalq so'zi, 2010 yil 29 iyul.

O'zbekiston o'zining geografik joylashuviga ko'ra, dengiz va okean suv yo'llariga to'g'ridan-to'g'ri chiqa olmaydi. Bu esa uning tashqi iqtisodiy faoliyati imkoniyatlarini birmuncha cheklab qo'yadi.

O'zbekiston Rossiya orqali faqat shimolga chiqishi mumkin. Mustaqillik yillarida Janubga borish uchun Afg'oniston orqali Pokistonga, Hind okeaniga, G'arbga Eron orqali Turkiyaga, Fors ko'rfaziga, Xitoydan esa barcha yaqin SHarq mamlakatlariga chiqish uchun magistral yo'l qurish ishlari amalga oshirildi.

O'zbekiston bugungi kunda Osiyo, Yevropa, Janubiy SHarqiy Yevropadagi qator mamlakatlar bilan har tomonlama aloqalarni teng huquqlar asosida davom ettirmoqda. Turizmni rivojlantirish orqali mamlakat iqtisodiga chet el valyutasining kirib kelishiga alohida e'tibor berilmoqda, mamlakatimiz madaniy-ma'naviy boyliklaridan oqilona foydalanishga erishilmoqda.

I.BOB. O'zbekiston mustaqilligining iqtisodiy asoslarini mustahkamlash borasidagi dolzarb vazifalar.

1.1. Zamonaviy iqtisodiy isloxotlar strategiyasi va uning xuquqiy asoslarini mustahkamlash vazifalari.

I.Karimov «o'zbekiston XXI asrga intilmoqda» (1999) kitobida iqtisodiyotning isloxotlar strategiyasini belgilash bilan birga uning xuquqiy asoslarini rivojlantirish vazifalarini xam aloxida taxlil qilib bergan.

Iqtisodiyotdagi birinchi asosiy vazifa mulkdorlar sinfini shakllantirishdir. Erkin tadbirkorlik uchun esa iqtisodiy va xuquqiy shart-sharoit yaratish zarur. I.Karimov bu xaqda shunday deydi:«Kichik va o'rta biznesni keng rivojlantirish uchun xamma yo'lni ochib berish lozim. Tadbirkorlik tuzilmalarini, moliya, bank va boshqa bozor tuzilmalari bilan munosabatlarini mustahkamlash, eng muximi, kredit olish yo'lida mavjud to'siqlarni olib tashlash lozim. Ularning xom-ashyo resurslaridan foydalanishlariga keng yo'l ochib berish, ular ishlab chiqarayotgan maxsulot mamlakatning o'zida xam, tashkarida xam sotiladigan bozorni kafolatlovchi xuquqiy tizimni barpo etish darkor. Kichik biznes uchun boshqaruvchi kadrlar tayyorlaydigan, ularning iqtisodiy va xuquqiy madaniyatini oshiradigan biznes maktablari tarmog'ni vujudga keltirish zarur. SHu bilan bir vaqtda biz iqtisodiyotimizga xorijiy sarmoyani yanada kengrok jalb etish uchun, iqtisodiyot tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirish, mulkni davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish jarayonlarida, jaxon bozorida raqobat qila oladigan maxsulot ishlab chiqarishni tashkil etishda xorijiy investorlar yanada faol ishtirok etishi uchun yaratilgan xuquqiy va iqtisodiy shart-sharoitlarni takomillashtirishimiz lozim».

I.Karimov o'zinng Oliy majlis 2-chaqirik 8-sessiyasidagi ma'ruzasida erkin iqtisodiyotni barpo etishning xuquqiy asoslarini yanada rivojlantirish zarurligi xaqida shunday deydi:«U xam bo'lsa erkin iqtisod rivojlanishi uchun qonunlar bilan kafolatlangan sharoit tashkil kilib berishdir». Demak, zamonaviy iqtisodiyot rivojlanishiga xamoxang tarzda uning xuquqiy asoslari xam yaratib borilishi davr taqozosidir.

O'zbekistonda qishloq xo'jaligini islox qilish yo'nalishlari.

I.Karimov «o'zbekiston iqtisodiy isloxotlarni chuqurlashtirish yo'lida» (1995) asarida 6u masalaga o'zining munosabatini bildirgan: «qishloq xo'jaligi

islohotlarinng negizi-erga mulkchilik masalasidir. Yer o'lkaniing asosiy boyligi. o'zbekiston xalqining kelajagi ko'p jixatdan yerdan foydalanish munosabatlari qanday tashkil etilishiga bog'liq. Konstitutsiyada yer xususiy mulk qilib sotilishi mumkin emasligi, balki uni uzoq muddatga ijaraga berish mumkinligi yozib qo'yilgan. SHunga binoan dexqon xo'jalik xissini qayta tiklashga yerni meros qilib koldirish xuquqi bilan umrbod foydalanish uchun berib ko'yish orqali erishish mumkin.

SHaxsiy xonadonlarda va xususiy fermer xo'jaliklarida go'shtning 70%, kartoshkaning 56% meva-sabzavotning 60% dan ko'prog'i yetishtirilmoqda. Mulkchilik munosabatlarini takomillashtirish bo'yicha, ayniqsa fermerlikni rivojlantirish bo'yicha ko'plab ishlar amalga oshirilmokda.

“74 yil mobaynida O'zbekiston taqdiri va ta'minoti sobiq Ittifoq qo'lida edi. Sobiq Ittifoq bu yerdan mahsulot va xom ashyoni olib ketib, bizga suv va havoday zarur narsalarni o'z ko'rsatmasi bilan keltirib berardi. Sodda qilib aytganda, paxta va boshqa boyliklarimiz olib ketilardi, don, shakar, yonilg'i va boshqa xalq iste'moli mollari, umuman, hayotimizga, iqtisodiyotimizga va xalq xo'jaligimizga zarur bo'lgan mahsulotlar olib kelinardi”¹.

Bir so'z bilan aytganda, O'zbekiston sobiq sovetlar davrida mehnatiga yarasha izzat ko'rmadi. Rasman ozod, mustaqil davlat bo'lsa-da, aslida markazga turli yo'llar bilan bog'lab qo'yilgan mute, mustamlaka mamlakat edi. Ayniqsa, XX asr 80-yillarning ikkinchi yarmida qulashi tayin bo'lib qolgan sobiq sovet hokimiyati O'zbekistonda “o'zbek ishi”, “o'zbek mafiyasi”, “o'zbek poraxo'rlari” deb atalgan haqoratomuz atamalar qo'llash orqali kechani-kecha, kunduzni-kunduz demay mehnat qilayotgan qadoq qo'lli xalq sha'niga tuhmatlar yog'dirildi. Bu esa endi ularning haddidan oshishi, yerli xalqqa o'tkazgan ortiqcha zug'umi bo'ldi.

Faqat mustaqillik O'zbekistonga o'zining boy imkoniyatlaridan oqilona foydalanish imkonini berdi. Qadoq qo'lli dehqon o'z yeriga ega bo'ldi. Xalq xo'jaligining turli tarmoqlari o'zining munosib egasini topdi. Faqat ozodlik, mustaqillik, erkinlik tufayli 74 yil asoratga solinib kelingan o'zbek xalqi emin-erkin nafas olib, ijodiy mehnat bilan shug'ullanishga va o'zining farovon turmushini yaratish imkoniyatiga ega bo'ldi.

Istiqlolni qo'lga kiritgan O'zbekiston mustaqil davlat sifatida o'z taraqqiyot yo'lini belgilab olar ekan, bunda uning tabiiy imkoniyatlari asosiy omil

¹ Karimov I.A. O'zbekiston: milliy istiqlol, iqtisod, siyosat, mafkura. – 1-jild. – T.: O'zbekiston, 1996. – 3-b.

bo'ldi. Zero, mamlakatda siyosiy, ijtimoiy, madaniy-ma'naviy mustaqillikni amalga oshirish va uni mustahkamlash uchun iqtisodiy omil hal qiluvchi rol o'ynashi tabiiy. SHuning uchun ham Yurtboshimiz I.A.Karimov mustaqillik haqida gapirar ekan shunday degan edi: **“Mustaqillik biz uchun, eng avvalo, ona zaminga egalik, yer osti va yer usti boyliklarimizni o'zimiz, avvalambor, respublikamizda yashayotgan aholi uchun ishlatish, boshqacha aytganda, o'z taqdirimizni o'zimiz hal qilishimiz deganidir”**. **“Bizning oliy maqsadimiz-mustaqillik edi. Bunga erishdik. Mustaqillikning oliy maqsadi-o'zbek xalqining izzatini joyiga qo'yish”¹**.

Haqiqatan ham, mustaqillik O'zbekiston xalqi hayotida yangi tarixiy davrni boshlab berdi. Prezident I.A.Karimov tomonidan ilmiy-nazariy jihatdan asoslanib berilgan O'zbekistonning istiqlol va taraqqiyot yo'li besh tamoyilga ega. Ana shu tamoyillarning birinchisi iqtisodning siyosatdan ustunligi va uning mafkuraviy holatlardan xoliligidir. O'zbekiston iqtisodiyoti uzoq yillar davomida zo'ravonlikka asoslangan, markazdan boshqarilib turiladigan (derektiv) iqtisoddan iborat ediki, oqibatda respublika tabiiy ehtiyoj-imkoniyatlari hisobga olinmay rejalashtirildi. Bu esa mamlakat iqtisodida turli buzilishlar, o'pirilishlar va yo'qotishlarga olib keldi. Mana shu xunuk oqibatlarni tuzatish, inqirozga yuz tutgan mamlakat iqtisodini qayta oyoqqa turg'izish, xalqni hech qanday larzalarsiz, burnini qonatmay inqiroz davridan eson-omonlik bilan olib chiqish mustaqillikning ilk kunlaridagi eng dolzarb masala bo'ldi.

1.2. Iqtisodiyotning xususiy sektorini jadal rivojlantirishning ahamiyati va bu soxadagi vazifalar.

Prezident I.A.Karimov tomonidan juda katta ishonch va asosli ravishda aytilganidek, **“O'zbekiston kelajagi buyuk davlat”**. Mustaqillik poydevorini saqlab qolish, uni yanada mustahkamlash uchun mamlakat iqtisodiy ahvolini yaxshilash istiqlolning dastlabki kunlaridagi eng muhim vazifa edi.

Odamlarning oziq-ovqat, kiyim-kechakka, uy-joy, xullas, iqtisodiy ehtiyojini zarur darajada yaratmay jamiyatni taraqqiy ettirish qiyin. SHuning uchun butun imkoniyatlarni ishga solgan holda, O'zbekiston iqtisodini tiklashga kirishildi. Iqtisodni rivojlantirish orqali qiyinchiliklar bilan qo'lga kiritilgan mustaqillikni saqlab qolish zarur edi. Zero, moddiy zamini bo'sh, iqtisodiy jihatdan zaif bo'lgan mamlakatning, xalq va millatning kelajagi bo'lmaydi, unga omad kulib boqmaydi. Quruq so'z, soxta va'dalar va dasturlar bilan uzoqqa borib bo'lmaydi. Hamma narsani amaliyot hal etadi.

¹ Karimov I.A. O'zbekiston: milliy istiqlol, iqtisod, siyosat, mafkura. – 1-jild. – T.: O'zbekiston, 1996. – 104-b.

Sobiq sovet tuzumi davrida O'zbekistondan olib chiqib ketiladigan boyliklarning 70 foizini faqat xom ashyo tashkil qilardi, chetdan esa 70 foiz tayyor mahsulotlar, aholiga eng zarur bo'lgan don, go'sht, sut mahsulotlari, neft, yoqilg'i, uskunalar kabi tovarlar olib kelinardi.

Qaramlik yillarida O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirmaslikka, uni xom ashyo bazasiga aylantirishga katta e'tibor berildi. O'zbekiston Markazning asosiy paxta bazasiga aylantirilib, ekin maydonlarining barchasiga paxta ekilgan. O'zbek xalqi serunum, hosildor yerlarda yashasada, ko'plab qishloq xo'jalik mahsulotlarini, xususan, kartoshkani chetdan olib kelishga majbur bo'lar, don, go'sht mahsulotlari ham chetdan olib kelinardi.

O'zbek xalqi faqat paxta uchun ishlaydigan, paxta dalalaridan berikelmaydigan millatga aylana borgan edi. Maktab o'quvchilari, talabalar ilimli, ma'rifatli bo'lish o'rniga vaqtining katta qismini paxta dalalarida o'tkazardi.

Paxta yakkahokimligi xalqimiz hayotining yaxshilanishiga emas, balki yomonlashib borishiga olib keldi. O'zbek xalqi asrlar mobaynida o'troq xalq sifatida dexqonchilik bilan shug'ullanib, o'zlariga qo'shni xalqlarni ham qishloq xo'jalik mahsulotlari bilan ta'minlab kelgan. sobiq sovet davlatining O'zbekistondagi barcha ekin maydonlarini paxtazorlarga aylantirishi aholini qishloq xo'jalik mahsulotlarga bo'lgan ehtiyojining ortirish bilan birga, suv muammosining paydo bo'lishiga olib keldi.

Mustaqillik bugungi kunda bunday salbiy holatlarning oldini olish imkoniyatlarini yaratib berdi.

Mustaqillikning dastlabki kunlaridan barcha qishloq xo'jalik mahsulotlarini o'zimizda ishlab chiqarish chora-tadbirlari ko'rildi. Natijada, agar istiqlool arafasida mamlakatimizda yiliga atigi 900 ming tonna atrofida g'alla yetishtirilgan bo'lsa, 2003-2004 yillarga kelib, ushbu ko'rsatgich 5 ml. tonna, 2005 yil 6 mln. tonnadan oshdi. O'zbekistonda 2003 yildayoq g'alla mustaqilligiga erishildi. 2008 yil 6,330 million tonna don¹, 2009 yilda 7,3 million tonnadan ortiq don, shu jumladan, 6 million 600 ming tonna bug'doy yetishtirildi, 3,4 million tonna paxta xom ashyosi tayyorlandi². 2010 yilda esa 7 million tonnadan ortiq g'alla yetishtirildi (Xalq so'zi, 2010 yil 21 iyul). Bu muvaffaqiyatga erishishning o'ziga xos sabablari bo'lib, ulardan biri mamlakatda paxta yakka hokimligiga

¹ Karimov I.A. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi, O'zbekiston sharoitida uni bartaraf etishning yo'llari va choralari. – T.: O'zbekiston, 2009. – 15-b.

² Karimov I.A. Asosiy vazifamiz – vatanimiz taraqqiyoti va xalqimiz farovonligini yanada yuksaltirishdir. – T.: O'zbekiston, 2010. - 50-b.

barham berilib, g'allazorlarning kengayganligi, dehqon fermerlarga yaratilgan keng imkoniyatlar va har bir qishloq oilasiga o'z tomorqasida yetarlicha g'alla ekish erkinligining berilganligidir.

Qishloq aholisining turmush darajasini yuksaltirish maqsadida 2008 yil 20 oktyabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti I.A.Karimov- ning "Oziq-ovqat ekinlari ekiladigan maydonlarni optimallashtirish va ularni yetishtirishni ko'paytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni muhim ahamiyat kasb etdi. Farmonda yurtimiz fuqarolarining katta qismi yashab kelayotgan qishloq joylari aholisining turmush kechirish sharoitlarini yanada yaxshilashga e'tibor qaratildi.

2009 yilning «Qishloq taraqqiyoti va farovonligi yili» deb e'lon qilinishi, shu munosabat bilan qabul qilingan Davlat dasturining amalga oshirilishi qishloqlarimiz qiyofasini zamonaviy arxitektura va sanoat asosida tubdan o'zgartirish va yangilash, uy-joy, ijtimoiy va kommunal ob'ektlar, kommunikatsiyalarni barpo etish bo'yicha uzoq muddatga mo'ljallangan aniq maqsadli ishlarimizning boshlanishi bo'ldi.

Bularning barchasi qishloq aholisi turmush darajasini tubdan oshirish va shahar sharoitiga yaqinlashtirishga xizmat qiladi.

Ushbu maqsadlarga moliyalashning barcha manbalari hisobidan 2009 yilning o'zida 2 trillion 600 milliard so'mdan ziyod mablag' yo'naltirildi.

Eng muhimi, o'tgan yili qishloq joylarda qurilish olib borish uchun uzoq istiqbolga mo'ljallangan loyihalashtirish, sanoat-qurilish, muhandislik-texnik jihatdan kuchli zamonaviy salohiyatga ega bo'lgan baza yaratishga erishdik. Bu borada moliyalash manbalari va mablag' ajratish mexanizmi belgilab olindi. "Qishloq qurilish bank" va "Qishloq qurilish loyiha" loyihalash instituti kabi ixtisoslashtirilgan tuzilmalar tashkil etildi. Ixtisoslashtirilgan "Qishloq qurilish invest" buyurtmasi kompaniyasi tashkil etilib, mamlakatimiz bo'yicha 42 ta massivda yangi uy-joylar qurilishi boshlab yuborildi"¹.

O'zbekiston aholisining 60 foizdan ortig'ini qishloq aholisi tashkil etadi. Qishloq aholisining moddiy turmush darajasini yaxshilash, qishloqqa shahar tusini berish, qishloq madaniy-maishiy ahvolini ko'tarish bugun mamlakat oldida turgan eng muhim vazifalardan. Respublika aholisining katta qismini qishloqda yashashini hisobga olgan holda, sanoatni keng qamrovda qishloq joylarda tashkil etish, bu yerda kichik biznesni rivojlantirish, kichik korxonalarni ko'paytirish orqali qishloqlarning zamonaga xos taraqqiyotini kuchaytirish va aholining ish

¹ Karimov I.A. Asosiy vazifamiz – vatanimiz taraqqiyoti va xalqimiz farovonligini yanada yuksaltirishdir. – T.: O'zbekiston, 2010. - 70-71-b.

bilan bandlik muammosi hal etilmoqda. Bu masalani hal etishda qator chora-tadbirlar ishlab chiqilgan. Natijada mamlakatimiz fermer xo'jaliklarida bugungi kunda 1 milliondan ziyod kishi band bo'lib, 2005 yilgi paxta xom ashyosining 66 foizi, g'allaning 55 foizdan ortig'i fermer xo'jaliklari tomonidan yetishtirildi. Dehqon-fermerlar ishini yengillashtirish maqsadida davlat tomonidan turli lizing xizmatlari, bank tizimi va boshqa turdagi xizmatlar tashkil etilgan.

2009 yili, ya'ni "Qishloq taraqqiyoti va farofonligi yili»da "Qishloqlarimiz qiyofasini o'zgartirish, agrosanoat majmuida olib borilayotgan islohotlarni chuqurlashtirish, qishloq aholisining hayot darajasi, ijtimoiy-siyosiy va madaniy saviyasini oshirish" ijtimoiy masalalariga alohida e'tibor qaratildi. Mazkur maxsus davlat dasturi "Qishloq taraqqiy topsa, yurtimiz obod, hayotimiz yanada farovon bo'ladi", degan g'oyani o'zida mujassamlashtirgan edi. ... Qishloq hayotini obod etishda ularning qiyofasini o'zgartirish, bugun qishloq joylarda yashayotgan odamlarning turmush sharoitini zamon talablariga moslashtirish, kerak bo'lsa, uni shahar sharoitiga yaqinlashtirish g'oyat muhim o'rin tutadi". Keng ko'lamli ishlab chiqarishni mahalliyashtirish dasturi doirasida o'tgan yili "840 dan ortiq loyiha amalga oshirildi va bu mahalliyashtirilgan mahsulot ishlab chiqarish hajmini 2008 yilga nisbatan 2,3 barobar oshirishni ta'minladi»¹.

2008 yilning 14-15 oktyabr kunlari Prezident I.A.Karimov tashabbusi bilan Toshkent IV xalqaro O'zbekiston paxta yarmarkasi bo'lib o'tdi. Ushbu yarmarka o'zbek paxtasi dunyoda o'z xaridoriga ega ekanligini ko'rsatdi. Yarmarka yakuni bo'yicha xorijiy davlatlar bilan 950 ming tonnadan ortiq paxta tolasini sotish bo'yicha shartnoma va bitimlar imzolandi. Mana necha yilki O'zbekistonda har yili paxta yarmarkasi an'anaviy tarzda davom etib kelmoqda. Bunday yutuqlarning zahirida istiqbol, O'zbekistonning ozodligi, hurligi yotadi. Agar u mustaqillikka erisha olmaganda bunday yutuqlar qayoqda edi? Mamlakatda makroiqtisodiyotni erkinlashtirish, jamiyatni demokratlashtirish va ishlab chiqarish tarmoqlarini modernizatsiyalashtirish davom etmoqda. Bugungi kunda mamlakat iqtisodiyotining barqarorlik, diversifikatsiya va raqobatga bardoshlik darajasi ta'minlanmoqda. Tadbirkorlik va tashabbuskorlikka keng yo'l ochilgan. Xususiylar tadbirkorlar davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanmoqda. Bugungi kunda mamlakatimizda ishlab chiqarilayotgan yalpi ichki mahsulotning qariyb 75 foizi, sanoat mahsulotlarining 78 foizidan ortig'i, qishloq xo'jaligi va chakana savdo aylanmasining deyarli barcha mahsulotlari nodavlat sektor ulushiga to'g'ri kelmoqda. Nodavlat sektorda 77 foiz yoki iqtisodiyotda band bo'lgan kishilarning to'rt dan uch qismi mehnat qilmoqda. Bugungi kunda ushbu soha nafaqat

¹ Karimov I.A. Asosiy vazifamiz – vatanimiz taraqqiyoti va xalqimiz farovonligini yanada yuksaltirishdir. – T.: O'zbekiston, 2010. – 39-b.

iqtisodiyotning o'sish suratlarini jadallashtirishda, balki mamlakatimiz uchun nihoyatda muhim bo'lgan aholi bandligi va daromadlarini oshirish masalalarini hal etishda ham yetakchi o'rin tutmoqda. Bunga ko'p jihatdan huquqiy bazani mustahkamlash, iqtisodiyotning mazkur sektori uchun barqoror qulaylik, imtiyoz va kreditlar tizimini shakllantirish masalalariga jiddiy e'tibor berilayotganligi tufayli erishildi. Kichik biznes ob'ektlari ko'payib bormoqda. Hozirgi kunda kichik tadbirkorlik (biznes)ning yalpi mahsulot hajmidagi ulushi yildan yilga ortib bormoqda. Kichik biznesning ichki mahsulotdagi ulushini o'tgan yildagi (2009) 50 foizdan 2010 yilda 52,5 foizga yetkazish vazifasi qo'yilgan¹. Bugungi iqtisodiyotda band bo'lgan aholining ko'prog'i mazkur sohada faoliyat yuritmoqda. Yangi yaratilayotgan ish o'rinlarining katta qismi aynan kichik biznes hisobiga to'g'ri kelmoqda.

Xususiylashtirish, xususiy mulkni mustahkamlash, kichik korxonalar, mikrofirmalar, fermer xo'jaliklari tashkil etish va tadbirkorlikni rag'batlantirish hisobidan mamlakatimizda demokratik jamiyatning asosi va tayanchi sifatida o'rta sinf amalda shakllanmoqda.

Mamlakatning ijtimoiy taraqqiyotini Ngi, yuksak bosqichga ko'tarish uchun 2011 yilni "Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik yili" deb e'lon qilindi. Amir Temur "Azmi qat'iy, tadbirkor, hushyor, mard va shijoatli bir kishi mingta tadbirsiz va loqayd kishidan afzaldir" degan so'zlarida chuqur ma'no bor. SHu boisdan ham Prezidentimiz Islom Karimov 2010 yil 7 dekabrda O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilingan kunning 18 yilligiga bag'ishlangan tantanali yig'ilishidagi ma'ruzasida bu masalaga alohida e'tibor qaratildi. Mamlakatimizda jamiyatning ijtimoiy-siyosiy tayanchi va poydevori bo'lgan o'rta sinfnining shakllanishi va uning mustahkam bo'lib borishga erishilmoqda. Mamlakatimizda 2000 yilda yalpi ichki mahsulot (YaIM)ning 30 foizi, 2010 yilda 53 foizi kichik biznes sub'ektlari tomonidan ishlab chiqilmoqda. Hozirgi kunda mamlakatimizdagi ish bilan band aholining 74 foizidan ko'pi shu sohada mehnat qilmoqda. 2010 yilda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish hisobidan 480 mingta yangi ish o'рни ochildi¹.

"Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik yili" Davlat dasturida quyidagi ustuvor yo'nalishlarga e'tibor qaratildi:

1. Mamlakatimizda va uning hududlarida yanada qulay biznes – muhit yaratish, xususiy mulkchilikning ustuvorligini mustahkamlashga tso'naltirilgan

¹ Karimov I.A. Asosiy vazifamiz – vatanimiz taraqqiyoti va xalqimiz farovonligini yanada yuksaltirishdir. – T.: O'zbekiston, 2010. - 64-b.

¹ Karimov I.A. Mamlakatimizni modernizatsiya qilish yo'lini izchil davom ettirish – taraqqiyotimizning muhim omilidir// Xalq so'zi, 2010 yil 8 dekabr, № 236 (5151).

qonun hujjatlarini takomillashtirish, ishonchli kafolatlarni ta'minlash, tadbirkorlikka ko'proq e'tibor berish, davlatning boshqaruv funktsiyalari va ruxsat beruvchi normalarni qisqartirish, byurokratik to'siq va g'oyalarni olib tashlash, kichik biznes sub'ektlarining moliya-kredit va xom ashyo resurslaridan, ular ishlab chiqaradigan mahsulotlarga davlat buyurtmalari berilishidan keng foydalanishni ta'minlaydigan bozor vositalari va mexanizmlarini tadqiq etish².

2. Davlat va nodavlat organlarning tadbirkorlik sub'ektlari moliya-xo'jalik faoliyatiga aralashuvini keskin qisqartirish.

3. Kichik korxonalar tashkil qilish hamda kichik korxonalar va tadbirkorlarni ro'yxatdan o'tkazish tartib-qoidalarini yanada soddalashtirish, kichik biznes sub'ektlarini qurish va ularni muhandislik-kommunikatsiya tarmoqlarga ulash, noturar joy xonalari va zarur yer uchastkalarini ajratib berish masalalarini hal qilish bo'yicha aniq chora-tadbirlarni qabul qilish.

4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohasi uchun soliq va boshqa to'lovlar bo'yicha yanada qulay shart-sharoitlar yaratish, imtiyoz proferentsiyalar berish, hisobotlar tizimi hamda moliya, soliq va statistika organlariga hisoblar topshirish mexanizmini takomillashtirish va unifikatsiyalash.

5. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'ektlariga kreditlar berish mexanizmini yanada takomillashtirish va ularning hajmini oshirish, birinchi navbatda, investitsiya maqsadlariga, boshlang'ich sarmoyani shakllantirishga kreditlar ajratish, ishlab chiqarishni mexanizatsiya qilish hamda texnologik yangilash uchun o'rta va uzoq muddatli kreditlar berish.

6. Kichik biznesni rivojlantirishga xorijiy investitsiyalarni, xalqaro moliya institutlarining kreditlarini keng jalb qilish va yo'naltirish.

7. Sanoat tarmoqlarida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish, yuqori texnologiyaga asoslangan zamonaviy ishlab chiqarishni tashkil etish uchun keng imkoniyatlar yaratish, ana shu ishlab chiqarishga innovatsion texnologiyalar joriy etilishini rag'batlantirish.

8. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'ektlarining tashqi iqtisodiy faoliyatdagi ishtirokini kengaytirish, eksport salohiyatini oshirish, eksportga mo'ljallangan mahsulotni jahon va mintaqaviy bozorlarga olib chiqishga ko'maklashish.

² O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik yili" Davlat dasturi to'g'risida"gi Qarori// Xalq so'zi, 2011 yil, 10 fevral, № 29 (5196).

9. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'ektlarini axborot bilan ta'minlash, shuningdek, kadrlar tayyorlash va qayta tayyorlash va malakasini oshirish masalalarida ularga konsultativ ko'mak berish tizimini yanada rag'batlantirish.

“...Dunyoning barcha rivojlangan davlatlarida bo'lgani kabi, O'zbekistonda ham shakllanib kelayotgan o'rta sinf bo'lmish mulkdorlar sinfining muhim tarkibiy qismi, mamlakatimiz ijtimoiy-siyosiy tayanchi va suyanchi hisoblanadi”¹ Aynan ana shu odamlar jamiyatimizning tayanchi bo'lib, uning ijtimoiy asosini tashkil etadi. Chunki ular demokratik va bozor islohotlarini davom ettirish va chuqurlashtirishdan, mamlakatni barqaror va izchil rivojlantirishdan ko'proq manfaatdordir.

Shu boisdan ham ana shu muammolarning oldini olish maqsadida “keng ko'lamli ishlab chiqarishni mahalliyashtirish dasturi doirasida o'tgan yili (2009) 840 dan ortiq loyiha amalga oshirildi va bu mahalliyashtirilgan mahsulot ishlab chiqarish hajmini 2008 yilga nisbatan 2,3 barobar oshirishni ta'minladi...

Mamlakat iqtisodiy taraqqiyotidagi muammolarni hal etishda aholi faoliyati bilan bir qatorda xalqqa yo'l boshchilik qiladigan, joylarda tashkiliy, boshqaruv ishiga rahbarlik qiluvchi shaxslarning o'rni kattadir. Yurtimizda o'z vazifasini sidqidildan ado etayotgan, xalqim deb, yurtim deb xizmat qilayotgan rahbarlar bilan birga, afsuski, faqat o'z manfaatini ko'zlab ish yuritayotgan, xalqning ijtimoiy ahvoli bilan qiziqmaydigan, rahbarlik faoliyatida qat'iylik va azmu shijoat yetishmaydigan rahbarlar ham yo'q emas. Masalan, fermer xo'jaliklarining tashkil etilishida ba'zi joylarda tender shartlarining qo'pol ravishda buzilishi, sersuv, unumdor, dehqonchilikka yaroqli yerlarning asosiy qismini o'z qarindoshlariga berish hollari uchrab turibdi. Prezident va keng jamoatchilik, parlament nazorati tufayli bunday rahbarlar faoliyatiga o'z vaqtida chek qo'yilmoqda.

Mustaqillik yillarida jamiyatimiz hayotining barcha sohalarida amalga oshirilayotgan islohotlar milliy-ma'naviy tiklanish jarayoniga ta'sir etmasligining iloji yo'q, bunday islohotlar milliy-ma'naviy tiklanishning mezonini bo'lib xizmat etadi. Insoniyat tarixida shu narsalar isbotlab berildiki, o'z umrini yashab bo'lgan eski tuzum qonun-qoidalarini yangicha asoslarda o'zgartirish tarixiy zaruriyatga aylandi va bunday o'zgarishlar barcha sohalarida keng ko'lamli islohotlar orqali amalga oshirilmoqda. Amalga oshiriladigan islohotlar jamiyatning ma'naviy hayotini ham o'z ichiga qamrab olib, u jamiyat, millat hayot-mamotini hal etib beradigan kuch sifatida maydonga chiqadi.

¹ Karimov I.A. O'zbekiston Konstitutsiyasi – biz uchun demokratik taraqqiyot yo'lida va fuqarolik jamiyatini barpo etishda mustahkam poydevordir. – T.: O'zbekiston, 2009. – 27-b.

Xalqimizning o'z mustaqilligini qo'lga kiritishi uning asrlar mobaynida orzu bo'lib kelgan umidlarini ro'yobga chiqarish, sobiq sovet tuzumidan qolgan illatlardan qutilish, uning o'rnida bozor munosabatlariga asoslangan holda rivojlanish, demokratik, huquqiy davlat va fuqarolik jamiyati qurish imkonini yaratib berdi. Bunday ezgu maqsadlar osonlik bilan amalga oshmadi, uning uchun mustaqillik yillarida taraqqiy etgan mamlakatlarning turli sohada erishgan yutuqlari o'rganilib chiqildi, ulardan andoza sifatida foydalanildi va shular asosida yangilanishlar, islohotlar kontsepsiyasi ishlab chiqildi. Bunday kontsepsiyani ishlab chiqish jarayonida xalqimizning milliy mentaliteti, o'ziga xos an'ana va qadriyatlari har tomonlama hisobga olindi. Jamiyat hayotining barcha sohalarida amalga oshiriladigan islohotlardan jamiyat a'zolari hayotini farovonlashtirish, yurt taraqqiyotini yanada yuksaltirish maqsadlari ko'zda tutildi.

O'zbekiston taraqqiyot va yuksalish uchun katta imkoniyatlarga ega mamlakat, uning qulay geografik joylashuvi, xilma-xil tabiiy boyliklari yurtimizning rivojlangan mamlakatlar qatoridan joy olish imkoniyatini bermoqda. Mustaqillik yillarida O'zbekiston o'zining shu qulay imkoniyatlaridan xalqimizning hayot tarzini yaxshilashga qaratilgan hamkorlikni dunyoning taraqqiy etgan ko'plab mamlakatlari bilan keng ko'lamda olib bermoqda. Bunday hamkorliklarning yo'lga qo'yilishi albatta mustaqillik sharofati tufayli. Sobiq sovet tuzumi davrida O'zbekistonning chet mamlakatlar bilan mustaqil holda aloqa qilishini ko'z oldimizga ham keltira olmas edik, har qanday aloqalarimiz faqatgina markazning ruxsati bilan, Moskva orqali amalga oshirilardi. Ajdodlarimiz orzusi bo'lgan mustaqillikning qo'lga kiritilishi xalqimizga o'z taraqqiyot yo'lini mustaqil tanlab olish, jahon hamjamiyati bilan barcha sohalarda hamkorlikni kuchaytirish uchun keng imkoniyatini yaratib berdi.

O'zbekiston mustaqillikka erishgandan keyin xorijiy davlatlar bilan o'zining erkin, hech narsa bilan cheklab qo'yilmagan, to'la teng huquqli hamkorlikka asoslangan tashqi iqtisodiy siyosatini yuritib kelmoqda.

Shunday imkoniyatlarni yaratib bergan istiqlolni sharaflab, mustaqillikni mustahkamlash bugungi kunda har birimizning oldimizda turgan eng muhim muqaddas vazifalardandir. Jamiyatimizdagi illatlarga barham berish orqali, mamlakatimizdagi muammolarni hal etish mumkin. Agar har kim o'z vazifasiga sidqidildan, halol yondashsa, mas'uliyat bilan ish yuritsa, albatta barcha muammolar hal bo'lishi tabiiy.

Shu o'rinda ta'kidlash joizki, O'zbekiston iqtisodini mahalliy kadrlar bilan ta'minlash maqsadida mustaqillikning dastlabki kunlaridanoq davlat dasturi ishlab chiqildi. Sobiq sovet davrida mavjud bo'lgan kadrlarni saqlab qolish, ularga

shart-sharoitlar yaratib berish bilan birga ta'lim tizimida 1997 yil 29 avgustda "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun va "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" qabul qilindi. Bugun mamlakatimiz bo'ylab 297 yo'nalishdagi kasb-hunar kollejlari faoliyat yuritmoqda. Ushbu yo'nalishdagi kasb-hunar kollejlarni bitirib chiqqan ko'plab mahalliy kadrlar mamlakatimiz korxonalarida, qishloq xo'jaligi tarmoqlarida mustaqil mehnat faoliyatini davom ettirmoqdalar. "O'tgan davr mobaynida ana shu litsey va kollejlarni 1 million 446 mingdan ziyod farzandlarimiz, jumladan, 1 million 55 ming nafardan ortiq qishloq yoshlari bitirib, bugungi kunda ishlab chiqarish, qishloq xo'jaligi, boshqaruv va ijtimoiy sohalarda, barcha jabhalarda mehnat qilayotgani bizning shu yo'lda erishgan eng katta yutug'imiz bo'ldi"¹.

O'zbekiston kundan-kunga chiroy ochib, go'zallashib bormoqda. Bugun uning tabiiy boyliklari mehnatkash xalqimiz tomonidan ishlab chiqarishga safarbar etilmoqda. Bu boyliklar egasi bugun mana shu xalq, mana shu yoshlar.

O'zbekiston - mustaqil mamlakat. U endi biladi, qaramlik, mutelik nima ekanligini. Yana qayta kishan taqishni istamaydi. O'z haqini birovga bermoqchi ham emas, tenglar ichida teng hamkorlik yo'lini tutgan mamlakat.

O'zbekiston dunyo davlatlari bilan ana shu tamoyillar asosida hamkorlik aloqalarini o'rnatgan. U qisqa vaqt ichida o'nlab xalqaro tashkilotlar a'zosi bo'lishga erishdi. Jahon banki, Xalqaro valyuta fondi, Xalqaro elektr-aloha uyushmasi, Osiyo va Tinch okeani iqtisodiy va taraqqiyot banki, Bojxona hamdo'stligi kengashi va boshqa shu kabi xalqaro iqtisodiy hamda moliyaviy tashkilotlar mamlakat iqtisodiyoti taraqqiy etishida muhim rol o'ynamoqda.

O'zbekiston Rossiya orqali faqat shimolga chiqishi mumkin. Mustaqillik yillarida Janubga borish uchun Afg'oniston orqali Pokistonga, Hind okeaniga, G'arbga Eron orqali Turkiyaga, Fors ko'rfaziga, Xitoydan esa barcha yaqin SHarq mamlakatlariga chiqish uchun magistral yo'l qurish ishlari amalga oshirildi.

O'zbekiston bugungi kunda Osiyo, Yevropa, Janubiy SHarqiy Yevropadagi qator mamlakatlar bilan har tomonlama aloqalarni teng huquqlar asosida davom ettirmoqda. Turizmni rivojlantirish orqali mamlakat iqtisodiga chet el valyutasining kirib kelishiga alohida e'tibor berilmoqda, mamlakatimiz madaniy-ma'naviy boyliklaridan oqilona foydalanishga erishilmoqda.

Mamlakatimiz uzoq yillar davomida bir qator mamlakatlar bilan yaqin do'st, qo'ni-qo'shni sifatida hayot kechirmoqda. MDH davlatlari o'rtasida sobiq sovet davrida shakllangan iqtisodiy aloqalar mustaqillikdan so'ng yangi

¹ Karimov I.A. O'zbekiston Konstitutsiyasi – biz uchun demokratik taraqqiyot yo'lida va fuqarolik jamiyatini barpo etishda mustahkam poydevordir. – T.: O'zbekiston, 2009. – 20-b.

ko'rinishda qayta tiklandi. Respublika tabiiy boyliklarini qayta ishlashda Rossiyaning "Gazprom", "Lukoil" kompaniyalari, Qozog'iston tomonidan tashkil etilgan qo'shma korxonalar va boshqa MDH davlatlari bilan iqtisodiy hamkorlik maqsadida amalga oshirilayotgan ishlar O'zbekiston iqtisodiga ijobiy ta'sir ko'rsatib kelmoqda.

O'zbekiston o'zining tashqi savdosi, iqtisodida importdan ko'ra, eksport salohiyatini oshirishga intilmoqda. Eksportda xom ashyo yetkazib beruvchi mamlakatdan tayyor mahsulotlar yetkazib beruvchi mamlakatga o'tish yo'lini tutmoqda.

O'zbekiston bugungi kunda barcha muammolarini o'zi hal etayotgan mamlakat. Buning ma'naviy zamini esa u qo'lga kiritgan mustaqilligidir. Istiqlol tufayli O'zbekiston butun dunyoga tanildi. U endi tenglar ichra teng mamlakatdir.

II.BOB. Iqtisodiy islohotlar bosqichining strategik natijalari

2.1. Bozor iqtisodiyotiga o'tishning asosiy tamoyillari va ularning o'zaro aloqadorligi

27 oktyabr kuni turkman xalqi o'z davlatchiligi tarixidagi muxim voqea – Mustaqillikning 20 yiligini nishonladi. O'tgan qisqa davrda Turkmaniston davlat qurilishi borasida ulkan yutuqlarga erishdi. Siyosiy, sotsial – iqtisodiy soxalarda, mamlakat ijtimoiy xayotida tub o'zgarishlar ro'y berdi.

So'ngi yillarda Turkmaniston xayotning barcha soxalirida erishgan marralar va muvaffaqiyatlar, shubxasiz, Prezident Gurbanguli Berdimuxamedov faoliyati bilan bogliqdir. Mamlakat taraqqiyoti, ko'p millatli turkman xalqi farovonligining oshishini ta'minlashga ko'p jixatdan Turkmaniston Prezidenti tomonidan e'lon qilingan, bugungi zamon voqeligi va talablariga, jamiyat taraqqiyoti istiqbollarini oldindan ko'ra bilishga tayanadigan, Tiklanish va Tub o'zgarishlar ning yangi yo'li samarasi o'laroq erishilmoqda. Turkmaniston o'z taraqqiyotining xar bir insonning jamiyatda o'zaro xamjixatlikni mustaxkamlashga yo'naltirilgan ijodiy imkoniyatlari va iqtidorini kashf etish xamda ishga solishga asoslangan yangi bosqichiga qadam qo'ydi. Mustaqil taraqqiyot yillarida, ayniqsa, so'nggi besh yilda Turkmanistonda asosiy maqsadga erishildi – xalq yangi jamiyat qurish zarurligini chuqur xis etib, mustaqil taraqqiyot yo'lida ishonch bilan odimlamoqda va yangi tiklanish davri muvaffaqiyatiga qat'iy ishonadi.

Dastlab SHaxrisabzda Amir Temur, Termiz shaxrida Al – Xakim at – Termiziy xotirasiga bagishlangan xalqaro turnirlar tashkil etildi. 1992 – 1998 yillarda esa Janubiy Koreya, Kanada, Yaponiya, Xindiston, AQSH, Rossiya kabi

mamlakatlarda bo'lib o'tgan yirik sport anjumanlarda o'zbek kurashi namoyish qilindi. Natijada jaxon xamjamiyati 1998 yilning 6 sentyabr kuni o'zbek kurashini xalqaro sport turi sifatini rasman tan oldi va Osiyo, Yevropa xamda Amerika qit'asining 28 davlati vakillari ishtirokida o'tkazilgan Ta'sis kongresida Kurash xalqaro assotsiatsiyasiga (KXA) asos solindi.

Darxaqiqat, o'zbek kurashining taraqqiyotida mustaqillik yillarida amalga oshirilgan ishlarning axamiyati beqiyos. Xozir besh qit'ada Kurash konfederatsiyalari tashkil etilgan bo'lib, Xalkaro kurash assotsiatsiyasiga 120 ga yaqin davlat a'zo.

Strategik yo'l – uzoqqa mo'ljallangan umumiy maqsadni ifoda etadi.

O'zbekistonning strategik yo'li bozor iqtisodiyotiga asoslangan huquqiy demokratik davlat, fuqarolik jamiyati barpo etishga qaratilgan mustaqil taraqqiyot yo'lidir. Ayni paytda bu yo'l o'z umrini o'tab bo'lgan eski sovet tuzumidan mutlaqo yangi, demokratik tuzumga o'tishni ta'minlab beradigan taraqqiyot modelidir. Bu modelning eng muhim xususiyatlaridan biri shundan iboratki, u inqilobiy ravishda emas, balki tadrijiy yo'l bilan rivojlanib borishni nazarda tutadi. Tadrijiy rivojlanish ko'zlangan maqsad sari qadam-baqadam, pog'onama-pog'ona borishni anglatadi.

Shuni bilingki, islohotlarni inqilobiy yo'l bilan amalga oshirishning bir qancha usullari bor. Shulardan biri «shok terapiyasi» deb ataladi. Jamiyatda yillar davomida shakllangan boshqaruv usullari, iqtisodiy va ijtimoiy hayot tartiblarini, odamlarning dunyoqarashini birdaniga o'zgartirishga urinish, islohotlarni bosqichma-bosqich tarzda emas, balki eski tuzumni butunlay buzib tashlab, yangi munosabatlarni qisqa muddatda joriy etish «shok terapiyasi»ning asosiy mazmunini tashkil etadi. Eski jarohatni bir urinishda bartaraf etishni da'vo qilgani uchun bu yo'l aynan shunday nom bilan ataladi.

Bu yo'l bizning yurtimizga mutlaqo to'g'ri kelmas edi. Buning sabablarini Prezidentimiz Islom Karimov bunday izohlaydi: **«Agarki biz mustaqillikka erishganimizdan so'ng bosqichma-bosqich rivojlanish yolini emas, balki «shok terapiyasi» deb nom olgan inqilobiy sakrash yo'lini tanlasak, eng qiyin vaziyatlarda aksariyat aholimiz qanday ahvolga tushib qolgan bo'lar edi? Hech shubhasiz, stixiyali tarzda yuz beradigan shiddatli o'zgarishlar to'fonida odamlarning moddiy turmush sharoiti keskin yomonlashib, ularning hayot tarzi, axloqiy qadriyatlari, milliy-ma'naviy qiyofasi butunlay izdan chiqib ketishi hech gap emas edi. Bir so'z bilan aytganda, bunday biryoqlama siyosat hech kutilmagan oqibatlariga, o'rnini yuz yillarda ham to'ldirib, qoplab bo'lmaydigan og'ir yo'qotishlarga olib kelishi mumkin edi».**

Yurtimiz aholisining yarmidan ko'pini bolalar, ijtimoiy himoyaga muhtoj insonlar tashkil qilgani, milliy qadriyatlarimiz har qanday yangilikka ham bosqichma-bosqich, vazminlik bilan borishni taqozo etgani tufayli ham «shok terapiyasi» kabi inqilobiy yo'l biz uchun nomaqbul edi. Shuning uchun taraqqiyotning o'zbek modeli degan nom bilan dunyoda tan olingan bizning rivojlanish yo'limizning asosiy mazmuni jamiyatni inqilobiy tarzda emas, balki bosqichma-bosqich, evolyutsion, ya'ni tadrijiy ravishda isloh etishni nazarda tutadi. Prezident Islom Karimov asoslab bergan jamiyatni isloh etishning besh tamoyili bu modelning negizini tashkil etadi. **«Bu modelning asosiy tamoyillari – ya'ni, iqtisodning siyosatdan xoli ekani, davlatning bosh islohotchi bo'lishi, qonun ustuvorligi, kuchli ijtimoiy siyosat, islohotlarni tadrijiy asosda bosqichma-bosqich amalga oshirish prinsiplari barchamizga yaxshi ayon»**, deb ta'kidlaydi Yurtboshimiz.

Iqtisodning siyosatdan xoli bo'lishi iqtisodiyotning o'z qonuniyatlari asosida rivojlanishini, uni turli siyosiy maqsadlarga qaram qilib qo'ymaslikni bildiradi. Mustaqillikka erishgunimizga qadar hukmron bo'lgan sovet mafkurasi o'z siyosati bilan iqtisodiyotning rivojlanishiga xalaqit berar edi. Ya'ni, u «xususiy mulk zararli», «bozor munosabatlari bo'lmasligi kerak», «mulkdorlar bo'lmasligi kerak» degan siyosiy qarashlar bilan odamlarning erkin mehnat qilishi, mulk egasi bo'lib, tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanishini taqiqlab qo'ygan edi. Buning oqibatida siyosat iqtisodiyotning ustidan hukmron bo'lib olgan edi. Bunday holatga barham berish, iqtisodiyotni bozor munosabatlariga o'tkazishda uni siyosatdan xoli etish haqidagi tamoyil muhim ahamiyatga ega bo'ldi.

Qonun ustuvorligi tamoyili hammaning qonun oldida tengligini, shu asosda yangi jamiyatning huquqiy asoslarini mustahkamlashni nazarda tutadi. Islohotlarni amalga oshirishda yangi-yangi qonunlar qabul qilinib, mustahkam huquqiy poydevor yaratilmoqda va ularning ijrosi ta'minlanmoqda. Qonun ustuvorligi tamoyili jamiyatimiz a'zolarining huquqiy ongi va tafakkuri yuksalib borishida ham muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Kuchli ijtimoiy siyosat yuritish tamoyilining ma'no-mazmuni va ahamiyati haqida so'z borganda, yuqorida zikr etilgan jihatlarni, ya'ni yurtimiz aholisining yarmini bolalar tashkil etishi, keksalar, ko'mak va yordamga muhtoj insonlar holidan xabar olish, yonatomizdagi odamlarga e'tibor, mehr va saxovat ko'rsatib yashash xalqimizga xos azaliy qadriyatlardan ekanini yana bir bor esga olishimiz lozim. Bularning barchasi mamlakatimizda yangi jamiyat qurish jarayonida kuchli ijtimoiy siyosat olib borish, kam ta'minlangan, yosh oilalarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, jamiyatning bir qismi o'ta boyib, boshqa qismi esa o'ta qashshoqlashib ketishiga yo'l qo'ymaslikni nazarda tutadi. Ana shu asosda mustaqillik yillarida diyorimizda kuchli ijtimoiy muhofaza tizimi shakllandi. Siz keksa va nogiron, muhtoj kishilarga mahalla orqali yordam ko'rsatilayotgani, davlat tomonidan pensiya yoki nafaqalar berilayotgani, yosh oilalarga imtiyozli kreditlar ajratilayotgani, oliy o'quv yurtlarida ta'lim olayotgan aka-opalaringizning

o'qish joyidan stipendiya olayotgani haqida eshitgan bo'lsangiz kerak. Bularning barchasi ijtimoiy himoyaning ko'rinishidir.

2.2. Byudjet siyosati va uning o'ziga xos xususiyatlari

Milliy-ma'naviy tiklanish jarayoni jamiyat hayotining barcha sohalari bilan chambarchas bog'liq bo'lgan murakkab jarayondir va u albatta, har qanday jamiyatning asosi hisoblangan iqtisodiy jarayonlar bilan chambarchas bog'liqdir. O'zbekiston davlat mustaqilligiga erishgandan so'ng respublika va uning xalqi manfaatlariga mos keladigan ijtimoiy iqtisodiy siyosatni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'ldi. O'zbekiston o'z mustaqil taraqqiyot yo'lini tanlab olar ekan, jahonning taraqqiy etgan mamlakatlari o'zlarining bugungi turmush darajalariga erishishlari yo'lida iqtisodiyot sohasiga katta ahamiyat berganligiga va iqtisodiyotni rivojlantirish orqali bugungi hayot tarziga erishganligiga alohida e'tibor qaratdi. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, mustaqil davlatchilikka erishish, yangi iqtisodiy negizni shakllantirish, xalqning ijtimoiy va ma'naviy jihatdan uyg'onishi sobit qadam va astoydil harakat qilish yo'li bilan amalga oshgan.

Prezident Islom Karimov mustaqillikning ilk kunlaridanoq "O'zbekistonning o'z istiqlool va taraqqiyot yo'li" (1992) asarida O'zbekiston taraqqiyotining o'ziga xos yo'li va demokratik jamiyat qurishning jahon taraqqiyot tajribasini tahlil etdi. Jahon taraqqiyotida: 1) Demokratiya va qonunchilik. 2) Mulkchilikning turli shakllari va unga munosabat. 3) Yuksak ma'naviyat va madaniyatning rivojlanishi. 4) Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish, jahon hamjamiyatiga kirish maslali ko'rsatib berildi. Asarda Markaziy Osiyo respublikalari ijtimoiy tuzumini o'zgartirish uchun quyidagi masalalarga e'tibor qaratildi: 1. Ma'muriy buyruqbozlik tizimidan demokratik, iqtisodiy boshqaruviga o'tish. 2. Mulkchilikning begonalashuvi: rejali iqtisodiyotdan bozor xo'jaligi iqtisodiyotiga o'tish.

3. Totalitar, aqidaparastlik mafkurasidan hurfiylikka, ko'ppartiyaviylikka, umuminsoniy ma'naviyatga amal qilish. 4. Jahon hamjamiyatiga kirib borish¹. Umuman, "O'zbekistonning o'z istiqlool va taraqqiyot yo'li" (1992), "O'zbekiston - bozor munosabatlariga o'tishning o'ziga xos yo'li" (1993) asarlarida "O'zbek modeli"ga asos soldi.

"O'zbek modeli"ning tamoyillari:

1. Iqtisodiyotning siyosatdan ustuvorligi va u mafkuraviy holatlardan xoli (bu degani):

¹ Karimov I.A. O'zbekiston: milliy istiqlool, iqtisod, siyosat, mafkura. – 1-jild. – T.: O'zbekiston, 1996. – 36-85-b.

- 1) Mulkni davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish.
- 2) Bahoni bosqichma-bosqich erkinlashtirish.
- 3) Bozor infratuzilmasini shakllantirish.
- 4) Aholini ijtimoiy himoyalash.

2.Davlatning bosh islohotchiligi:

- 1) Davlat iqtisodiy o'zgarishlarning tashabbuskori va bosh islohotchisi.
- 2) Iqtisodiyotni ijtimoiy sohaga yo'naltiradi.
- 3) Iqtisodiy faoliyatning huquqiy asosini yaratadi.
- 4) Iqtisodning erkinlashtirilishini ta'minlaydi.
- 5) Ijtimoiy muammolarni hal qiladi.
- 6) Ishbilarmonlik, tashabbuskorlikni qo'llab-quvvatlaydi. Kichik va o'rta biznesni rivojlantirishga ko'maklashadi.
- 7) Ijtimoiy siyosat orqali ijtimoiy muammolarni bartaraf qiladi.

3.Qonun ustuvorligi:

- 1) Qonun ustuvorligi tamoyili sud-huquq tizimini rivojlantirish bilan bog'liq.
- 2) Qonun oldida hammaning tengligi.

Yuridik va jismoniy shaxslar o'z ish faoliyatini qonun asosida bajarishi.

- 3) Davlat hokimiyatining bo'linish tamoyili, mustaqilligini ta'minlash.

4.Kuchli ijtimoiy siyosat:

- 1) Aholini ish bilan ta'minlash (Bu 3 ta sektorning: davlat, xususiy va nodavlat sektorining vazifasi).
- 2) Daromad siyosatini yuritish: pul daromadi.
- 3) Ijtimoiy ta'minot, ijtimoiy kafolat, ijtimoiy adolatni ta'minlash.
- 4) Aholiga ijtimoiy xizmat ko'rsatish.
- 5) Xalqning moddiy turmush sharoitini yaxshilash.
- 6) Har kimning mehnat qilishi uchun keng imkoniyat yaratish, qobiliyatiga yarasha ish bilan ta'minlash.

5.Bozor iqtisodiyotiga o'tishning bosqichma-bosqichligi tamoyili:

- 1) Bosqichma-bosqich, tadrijiy yo'l bilan amalga oshirish ("SHoka terapeya" usuli (yo'li) keskinlikka olib kelishi mumkin). Bu Osiyo taraqqiyot yo'liga yaqin.
- 2) Ma'muriy-buyruqbozlik tizimiga barham berib, asta-sekin boshqaruvning demokratik, erkin iqtisodiy boshqaruviga o'tish.
- 3) "Yangi uy qurmay turib, eskisini buzmas"lik.
- 4) Kishilar tafakkuri, ongini bosqichma-bosqich takomillashtirish.
- 5) Odamlarning qashshoqlanishiga yo'l qo'ymaslik.
- 6) Jamiyat siyosiy sohasini, davlat va jamiyat qurilishini asta-sekin isloh qilish.

Biz bugun mustaqillikning dastlabki yillariga nazar tashlar ekanmiz, yurtimizda amalga oshirilgan islohotlar jarayoniga, taraqqiyotning o'zbek modelidagi barcha tamoyillarida ma'naviy mezonlar doimo hal qiluvchi omil bo'lib kelganligini ko'rish mumkin. Ma'lumki, 1991 yili o'z mustaqilligini qo'lga kiritganidan so'ng umrini o'tab bo'lgan mustabid, ma'muriy-buyruqbozlik, rejali-taqsimot tizimidan voz kechib, "O'zbek modeli" deb nom olgan o'z taraqqiyot yo'lini tanlab oldi¹.

Ana shu jihatlarga asoslangan "O'zbek modeli" o'z-o'zidan paydo bo'lgan emas, u istiqlool sharofati mustaqillik natijasidir. Mustaqillik davrida "O'zbek modeli" tamoyillari asosida juda katta yutuqlarga erishdik. I.A.Karimov ta'biri bilan aytganda, "Mustaqillik biz uchun nafaqat iqtisodiy, balki beqiyos ma'naviy imkoniyatlar manbai ekanini anglab, mamlakatimizning ichki va tashqi siyosatini, iqtisodiy-ijtimoiy yangilanish jarayonlarini aynan shu asosda tashkil etishga ustuvor ahamiyat berdik"².

Milliy-ma'naviy tiklanish jarayoni taraqqiyotning o'ziga xos bo'lgan o'zbek modeli bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ular bir-birlarini inkor etmaydi, aksincha, o'zaro bog'lanib, bir-birlarini to'ldirib turadi.

Mustaqillik yillarida mamlakatimiz iqtisodiy hayotini yuksaltirish maqsadida bozor iqtisodiyoti munosabatlarining joriy etilishi tufayli fuqarolarimizning tafakkuri va dunyoqarashida katta o'zgarishlar paydo bo'ldi. Mamlakatimizda mulkdorlar sinfi shakllanib, tadbirkorlik va kichik biznes, o'rta sinf uchun imkoniyatlar yaratib berildi.

O'zbekistonda mavjud bo'lgan ijtimoiy-iqtisodiy vaziyat, respublikadagi odamlar sonining ko'pligi, mustaqillikning ilk yillarida fuqarolar turmush darajasining pastligi va boshqa shunga o'xshash omillar bozor munosabatlariga asta-sekinlik bilan, ya'ni **"ijtimoiy larzalarsiz"** o'tishni taqozo etdi. Zero, har bir yangilik birdaniga amalga oshmaydi. SHoshilmasdan, puxta o'ylab qilingan ish katta muvaffaqiyat keltirishi xalqimiz hayotida o'z isbotini topgani haqiqat.

"2009 yil mohiyat e'tiboriga ko'ra, avvalo, eski ma'muriy-buyruqbozlik, taqsimlash tizimidan bozor munosabatlariga asoslangan boshqaruv tizimiga o'tish bo'yicha biz tanlagan, mashhur besh tamoyilni o'z ichiga olgan o'zbek modeli, davlatimiz va iqtisodiyotimizni bosqichma-bosqich, izchil isloh etish va tadriijiy

¹ Karimov I.A. Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish kontseptsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2010. – B.3.

² Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma'naviyat, 2008. – 68-b.

rivojlantirish strategiyasi uchun tom ma'noda sinov yili bo'ldi, deb aytishga barcha asoslarimiz bor"¹, degan edi I.A.Karimov.

Bozor munosabatlariga o'tishning boshlang'ich pallasida bu jarayon oson kechmadi. Ishlab chiqarish tarmoqlaridan uzilishlar, kunlik ehtiyoj mollarining taqchilligi muammolarning yanada kuchayishiga olib keldi. Ushbu murakkab sharoit xalqdan metin iroda, sabr-bardosh va fidokorona mehnatni talab qildi va respublika xalqi buning uddasidan chiqa oldi. Qolaversa, mamlakatni boshqarib turgan rahbariyatning uzoqni ko'zlab olib borgan izchil, adolatli siyosati ham O'zbekistonni bozor iqtisodiyotining o'tish davri qiyinchiliklarini muvaffaqiyatli ortda qoldirishiga imkon bo'lib xizmat qildi.

Bugun O'zbekiston bozor munosabatlari sharoitida dadil rivojlanayotgan mamlakat. Xalq xo'jaligining, makroiqtisodiyotning barcha sohalarida yirik o'zgarishlarga erishgan mamlakat. Olib borilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy siyosat zamirida oddiy xalq manfaati yotibdi. Aholining asosiy qismini o'rta hol qatlam tashkil etadi. Ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlam bo'lgan bolalar, nafaqaxo'rlar, o'quvchi, talabalar, nogironlar, yolg'iz onalar va ko'p bolali oilalar doim davlatning himoyasida.

Mamlakatda iqtisodiy barqarorlik vujudga keldi. Bir paytlar "boqimanda" xalq sifatida e'tirof etilgan xalq bugun o'zini iqtisodiy ta'minlabgina qolmay, chet elga turli-tuman xalq ehtiyoj tovarlarini erkin eksport qilmoqda. Bugungi o'zbekistonlikning mehnatga bo'lgan munosabati tubdan o'zgargan. O'z mehnatining samarasidan bahramand xalq sifatida shijoatli mehnat bilan band. Qishloq va shaharlarmiz butunlay o'zgargan. Bugun O'zbekistonga dunyo ko'z tikkan. Bozor iqtisodiyoti orqali rivojlanayotgan O'zbekiston o'z oldiga yanada ulkan marralarni ko'zlab, dadil odimlamoqda.

XULOSA.

Milliy-ma'naviy tiklanish jarayoni jamiyat hayotining barcha sohaları bilan chambarchas bog'liq bo'lgan murakkab jarayondir va u albatta, har qanday jamiyatning asosi hisoblangan iqtisodiy jarayonlar bilan chambarchas bog'liqdir. O'zbekiston davlat mustaqilligiga erishgandan so'ng respublika va uning xalqi manfaatlariga mos keladigan ijtimoiy iqtisodiy siyosatni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'ldi. O'zbekiston o'z mustaqil taraqqiyot yo'lini tanlab olar ekan, jahonning taraqqiy etgan mamlakatlari o'zlarining bugungi turmush

¹ Karimov I.A. Asosiy vazifamiz – vatanimiz taraqqiyoti va xalqimiz farovonligini yanada yuksaltirishdir. – T.: O'zbekiston, 2010. – 34-35-b.

darajalariga erishishlari yo'lida iqtisodiyot sohasiga katta ahamiyat berganligiga va iqtisodiyotni rivojlantirish orqali bugungi hayot tarziga erishganligiga alohida e'tibor qaratdi. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, mustaqil davlatchilikka erishish, yangi iqtisodiy negizni shakllantirish, xalqning ijtimoiy va ma'naviy jihatdan uyg'onishi sobit qadam va astoydil harakat qilish yo'li bilan amalga oshgan.

Prezident Islom Karimov mustaqillikning ilk kunlaridanoq "O'zbekistonning o'z istiqlool va taraqqiyot yo'li" (1992) asarida O'zbekiston taraqqiyotining o'ziga xos yo'li va demokratik jamiyat qurishning jahon taraqqiyot tajribasini tahlil etdi. Jahon taraqqiyotida: 1) Demokratiya va qonunchilik. 2) Mulkchilikning turli shakllari va unga munosabat. 3) Yuksak ma'naviyat va madaniyatning rivojlanishi. 4) Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish, jahon hamjamiyatiga kirish maslalarini ko'rsatib berildi. Asarda Markaziy Osiyo respublikalari ijtimoiy tuzumini o'zgartirish uchun quyidagi masalalarga e'tibor qaratildi: 1. Ma'muriy buyruqbozlik tizimidan demokratik, iqtisodiy boshqaruviga o'tish. 2. Mulkchilikning begonalashuvi: rejali iqtisodiyotdan bozor xo'jaligi iqtisodiyotiga o'tish.

3. Totalitar, aqidaparastlik mafkurasidan hurfiylikka, ko'ppartiyaviylikka, umuminsoniy ma'naviyatga amal qilish. 4. Jahon hamjamiyatiga kirib borish¹. Umuman, "O'zbekistonning o'z istiqlool va taraqqiyot yo'li" (1992), "O'zbekiston - bozor munosabatlariga o'tishning o'ziga xos yo'li" (1993) asarlarida "O'zbek modeli"ga asos soldi.

Jamiyat ma'naviy hayotini yuksaltirish jarayoni taraqqiyotning mazkur modeli bilan bog'liq ekan, milliy- ma'naviy yuksalish yo'lida muhim rol o'ynaydigan taraqqiyotning o'ziga xos o'rni bo'lgan "O'zbek modeli" mustaqillik yillarida o'zining tutgan o'rni katta ekanligini isbotlab bermoqda. Mustaqillik yillarida yurtimizda milliy-ma'naviy tiklanish yo'lida amalga oshirilayotgan ishlar taraqqiyotning o'zbek modelida o'z ifodasini topgan barcha tamoyillar bilan chambarchas bog'liqdir.

¹ Karimov I.A. O'zbekiston: milliy istiqlool, iqtisod, siyosat, mafkura. – 1-jild. – T.: O'zbekiston, 1996. – 36-85-b.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. -T.: O'zbekiston, 2003.
2. Karimov I.A. Imperiya davrida bizni ikkinchi darajali odamlar deb hisoblashar edi. T. «O'zbekiston». 2005.
3. Karimov I.A. Bizni tanlagan yo'limizdan hech kim qaytara olmaydi. «Xalq so'zi» gazetasi 17 may 2005 yil.
4. Karimov I.A. Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot – pirovard maqsadimiz. T-8. -T.: O'zbekiston, 2000.t 462-467 b.
5. Karimov I.A. «Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar» T-9. T.: «Yangi avlodi», 2001..
6. Karimov I.A. Barkamol avlod - O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. T-6. T.: O'zbekiston, 1997. 324-346 b.
7. Imom Buxoriy. «Hadis». 4 jildlik. T.: Qomuslar bosh tahririyati. 1993.
8. Abu Nasr Farobiy. «Fozil odamlar shahri». – T «Adabiyot», 1993.
9. Azizxo'jaev A.A. CHin o'zbek ishi. – T.: «Akademiya», 2003.
10. Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar. – T.: «Yangi asr avlodi», 2001.
11. Alimova D. Insoniyat tarixi - g'oya va mafkuralar tarixidir. T.: «Yangi asr avlodi», 2001.
12. Amir Temur jahon tarixida. YuNESKO. Parij, 1996.